

QASHQADARYO VILOYATI SHAHRISABZ SHAHAR TASHABBUSLI BYUDJETLASHTIRISHNING 2021-2023-YIL NATIJALARI.

*Tojiboyev Shaxboz
Oblaberdiyev Og'abek
Sayfuddinov Shaxzod*

*Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
Moliya fakulteti 88-guruh talabalari*

Anotatsiya: Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyati Shahrissabz shahrida 2021-2023-yillarda amalga oshirilgan tashabbusli byudjetlashtirish natijalari, ajratilgan mablag'lar miqdori, bildirilgan takliflar hamda ovoz berish natijasida g'olib bo'lgan loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Tashabbusli byudjet, taklif bildirish, mablag' ajratish, maderatsiya, g'olib loyihani aniqlash, ovoz berish, pudratchini tanlash, shartnomani tuzish.

So'nggi yillarda mamlakatimizda byudjet ma'lumotlarining ochiqligi va shaffofligini yanada oshirish, byudjet mablag'larining shakllanishi va sarflanishi ustidan parlament va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Qashqadaryo viloyati Shahrissabz shahrida 2022-2023-yillarda tashabbusli budjet loyihalari soni va qiymati ko'rib chiqib tahlil qildik. Tahlillar davomida aniq boldiki 2022-yilda tashabbusli budjetlashtirish uchun 9660.0 mln.so'm, 2023-yilda esa 16540.0 mln.ming so'mni tashkil qilgan

1-jadval

Qashqadaryo viloyati Shahrissabz shahar tashabbusli budjetlashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar miqdori¹(mln so'mda)

T/r	Ko'rsatkich nomi	2022-yil	2023-yil
1.	Yil boshiga qoldiq	0	710.131
2.	Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar	9660.0	0.0
3.	"Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan	9660.0	16540.0

¹ <https://openbudget.uz/boards/reports>

3.1.	Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablagʻ	6403.74	12586.0
3.2.	Hisobvaraqlardagi qoldiq	3256.26	0,0
4.	“Fuqarolar tashabbusi jamgʻarmasi”da qoldiq mablagʻ	710.131	0,0

Yuqorida keltirilgan jadval Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahrida uchun tashabbusli byudjetlashtirish maqsadida jamoatchilik fikri asosida shakillangan loyihalarni moliyalashtirishga yoʻnaltirilgan mablagʻlar miqdorining soʻnggi uch yil davomida oʻzgarishi dinamikasini aks ettiradi. Jadvalda koʻrishimiz mumkinki, yillar davomida tashabbusli budjetlashtirish uchun yoʻnaltirilgan mablagʻlarning umumiy miqdori yillar davomida sezilarli darajada ortib borgan. Misol uchun “Fuqarolar tashabbusi jamgʻarmasi”dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yoʻnaltirilgan mablagʻlar 2022-yil yakunlari boʻyicha 9660.0 mln.soʻmni tashkil etgan, 2023-yil davomida bu koʻrsatgich deyarli 1.7 barobarga ortib 16540.0 mln.soʻmni tashkil qilgan.

Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahrida tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar haqida toʻxtaladigan boʻlsak, biz ushbu 2-jadval orqali yillar kesimida moliyalashtirilgan takliflar soni va ularga ajratilgan mablagʻlar haqida batafsil yoritib berishga harakat qilamiz, Ushbu jadvaldan biz 2022-2023-yillarda jami nechta takliflar kiritilgan va qancha miqdorda pul mablagʻlari sariflanganini koʻrishimiz mumkin

2-jadval

Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahar tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar²

r	T/ nomi	Tadbirlar	Moliyalashtirilgan takliflar soni		Sarflangan mablagʻ (mln soʻmda)	
			2022-yil	2023-yil	2022-yil	2023-yil
Jami			15	14	6403,737	16 540,00
1.	yoʻllar	Hududiy ichki	3	1	2218,002	1 300,0

² <https://openbudget.uz/boards/reports>

2.	Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash	7	11	2624,509	12 720,0
3.	Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	2		1279,178	
4.	Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash		1	0,0	1 320,0
5.	Boshqa ijtimoiy soha muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	1	1	0,05	1 200,0
6.	Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash			0,0	
7.	Ko'cha chiroqlarini o'rnatish tadbirlari			0,0	
8.	Hududlarni tartibga keltirish (obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish)			0,0	
9.	Boshqa tadbirlar	2		281,998	0.0

2022-yilda fuqarolar tomonidan jami 15 ta taklif go'lib deb topilgan va moliyalashtirilgan ularga esa jami 6403,737 mln.so'm mablag' ajratilgan, bu ko'rsatkich 2023-yilda fuqarolar tomonidan 14 ta taklif g'olib deb topilgan, 16 540,0 mln.so'mni tashkil etgan, bu esa o'tgan yilga qaraganda moliyalashtirilgan mablag' 2.5 baravarga oshganini tahlil qildik.

Jamoatchilik fikri asosida shakllantirilgan loyihalashtirish uchun mablag'lar shahar budjetiga qonunchilikda belgilangan tartib asosidagi manbalar hisobidan shakllantiriladi. Quyidagi keltirilgan jadvalda esa shbu turdagi mablag'larning shakllanishini yillar kesimida ko'rishimiz mumkin.

3-jadval

Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahar Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari (ming so'mda)³

Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi mablag'larini shakllantirish manbalari		2022-yil	2023-yil
Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mabag'lar		0	9068000
Mahalliy budjetining yil boshiga shakllangan Erkin qoldiq mablag'lari		0	0
Shahar mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar		8087913,0	2192000
2022-yil 1-mavsumdagi takliflarni amalga oshirish natijasida iqtisod qilingan mablag'		53487.0	0
Shahar byudjetini qushimcha manbalarining 30 foizi miqdorida ajratilgan mablag'lar		891000	0
Shahar byudjetining qushimcha mablag'larining 30 foiz miqdorida ajratilgan mablag'lar		0	0
Shu jumladan	Erkin qoldiq mablag'lari	501000	1326000
	Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi	7586913.0	0

³ <https://openbudget.uz/boards/reports>

	Iqtisod qilingan mablag'lar	0	0
	Respublika byudjetidan ajratilgan mablag'lar (PQ-5250 ga asosan)	0	0
	Jami ajratiladigan mablag'lar	9032400.0	12586000

Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mablag'lar 2022-yil yakuni bo'yicha mablag' ajratilmagan, 2023-yilda esa jami 22 636 000,0 ming so'm mablag' ajratilgan. Shahar byudjetining qo'shimcha manbalarining 30% miqdorida ajratilgan mablag'lar bo'yicha 2022-yilda jami 4 096 913,0 ming so'm mablag' ajratilgan bo'lsa, 2023-yilda jami 9 315 000,0 ming so'm mablag' ajratilgan. Shu jumladan Erkin qoldiq mablag'lari faqat 2023-yilda 6 553 000,0 ming so'm mablag' yo'naltirilgan, Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi bo'yicha yo'naltirilgan mablag'lar 2022-yilda jami 8 193 826,0 ming so'm va 2023-yilda 1 734 441,0 ming so'm mablag' ajratilgan. Iqtisod qilingan mablag'lar 2022-yilda 3 490 000,0 ming so'm va 2023-yilda 1 416 238,0 ming so'm ni tashkil etgan.

Yuqoridagi raqamlardan ko'rinib turibdiki Jizzax viloyati Yangiobod tumanida Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi tomonidan tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar uchun yetarlicha mablag'lar ajratilgan va g'olib loyihalar amalga oshirilgan hatto oxirgi yillarda iqtisod qilingan mablag'lar mavjud.

Quyida keltirilgan jadvalda tuman aholisi tomonidan hudud miqyosida eng dolzarb deb topilgan loyihalar, ularning qisqacha mazmuni va loyihaning g'olib bo'lishi uchun qancha ovoz to'plaganligi hamda ushbu g'olib loyihalarni moliyalashtirish uchun qancha mablag' sarflanganligini yillar kesimida hamda loyihalar kesimida ko'rib chiqishimiz mumkin.

4-jadval

Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahar tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi⁴

T/r	Jami to'plagan	Shu jumladan	Moliyalashtirish uchun ajratilgan
-----	----------------	--------------	-----------------------------------

⁴ <https://openbudget.uz/boards/reports>

	Tadbirning qisqacha mazmuni (sohasi)	ovozi soni		mablag' miqdori (ming so'm)
			onlayn ovozi	
2022-yilda				
1.	Shahrisabz shaxar Kulollik MFY ijodkor 48-uy 4-IDUM ni joriy ta'mirlash, issiqlik tizimini yaxshilash gazlashtirish.	2 038	0	500 000,0
2.	Qushxovuz MFY da 5-sonli maktabni tamirlash.	1 962	0	1 000 000,0
3.	Shahrisabz shahar Komolot MFY binosi qurish va ichki yo'llarga asfaltlash	1 613	0	850 000,0
4.	Qushxona MFY Barkamol avlod ko'chasi 10-ixtisoslashtirilgan maktab binosini isitish tizimini gazlashtirish va sport maydonini tamirlash.	1 539	0	450 000,0
5.	Shahrisabz shahar Qoziguzar MFY binosini qurish	1 518	0	300 000,0
6.	Shahrisabz shahar Sariosiyo mahalla Govushmon ko'chasini 2 km joyiga asfalt yotqizish	1 431	0	450 000,0

7.	Shahrisabz shahar Zingiron MFY Katta cho'ytan 74-uy 10-son DMTT joriy tamirlash	1 426	0	850 000,0
8.	Shahrisabz shahar Guliston MFY Zilol suv mahallasini asfaltlash, elektr simyog'ochlarini ta'mirlash	1 417	0	300 000,0
9.	Shahrisabz shahar Ammog'on MFY ichki yo'llarini asfat qilish	1 399	0	600 000,0
10.	Shahrisabz shahar Kunchiqar MFY da kasb-hunar binosini joriy tamirlash uchun	1 656	0	960 000,0
11.	Shahrisabz shahar Zingiron MFY 13-maktabda sun'iy kichik futbol maydonchasi qurish va 2 ta sun'iy sport maydonchasini qayta tamirlash	1 578	0	850 000,0
12.	Shahrisabz shahar Kulollik MFY4-IDUM da sportni rivojlantirish maqsadida sun'iy qoplamali maydoncha qurish	1 451	0	850 000,0
13.	Shahrisabz shahar Bunyodkor	1 401	0	800 000,0

	MFY 7- maktabni asfaltlash			
14.	Shahrisabz shahar Uymovut MFY 20-maktabni gazlashtirish. Isitish qozonlarini va quvurlarini almashtirish.	974	0	200 000,0
15.	Shahrisabz shahar Namaton MFY da joylashgan 11-DMTT ni joriy ta'mirlash.	924		700 000,0
2023-yilda				
1	Qasqqa daryo viloyati Shahrisabz shahar 13-maktabga qo'shimcha bino qurish va o'quv binolarini joriy ta'mirlash, o'quv moddiy texnik jihozlar bilan to'ldirish zarur.	3 998	3 998	700 200 000,0
2	14-maktab sport zalini ta'mirlash, sun'iy futbol maydoni qurish.	3 971	3 971	900 000,0
3	Shahrisabz shahar 19-sonli maktabga qo'shimcha 320 o'rinli o'quv binosi qurish va 120 o'rinli oshxona qurish.	3 959	3 959	1 200 000,0

4	9-maktabga yangi sport zal qurish.	3 726	3 726	1 200 000,0
5	Shahrisabz shahar 20-maktabga 360 o'rinli qo'shimcha bino qurishga.	3 173	3 173	1 200 000,0
6	Shahrisabz shahar Xalq talim bo'limiga tegishli 8-maktabini kapital ta'mirlash, (qorovulxona qurish, binolarning tom qisimlarini yangilash, sport zallar fudbol, valebol o'yingohlari qurish) kerak.	3 080	3 080	1000 000,0
7	Maktabda sun'iy fudbol maydoni va 100 o'rinli oshxona qurish.	2 139	2 139	1 200 000,0
8	Shahrisabz shahar 5-maktabga sun'iy qoplamali sport maydoni qurish.	2 025	2 025	1 200 000,0
9	Shahrisabz shahar Tibbiyot birlashmasi hududi atrofini o'rab olish va darvoza o'rnatish.	2 967	2 967	1 320 000,0
10	Ammag'on MFY ichki	2 655	2 655	1 300 000,0

	ko'chalarini asfalt qilish			
11	20-sonli musiqa maktabida xojatxona va oshxona qurish, quyosh ponellari o'rnatish.	2 511	2 511	1 200 000,0
12	Shahrisabz shahar 15- maktab binosini ta'mirlash	2 103	2 103	1 000 000,0
13	14-IDUMning sinifxonalarini kameralashtirish, interaktiv panel va kompyuter sotib olish	2 005	2 005	1 320 000,0
14	13-maktabga o'quv jixozlari, kompyuterlar, electron doskalar, kasb hunarga oid tikuv mashinalari hamda duradgorlik asbob uskunalari olish.	1 726	1 726	1 300 000

Shuningdek, 2022-yilda amalga oshirilgan tadbirlarni siz aziz bilimdonlarga yoritib berishga harakat qilmoqdamiz. Misol uchun: Shahrisabz shahar Kulollik MFY ijodkor 48-uy 4-IDUM ni joriy ta'mirlash, issiqlik tizimini yaxshilash gazlashtirish tadbiri bo'yicha 2 038 ta ovoz to'plangan va 500 000,0 mln somda mablag' ajratilgan. Qushxovuz MFY da 5-sonli maktabni tamirlash tadbiri bo'yicha 1 962 ta ovoz to'plangan va loyixa uchun 1 000 000,0 (mlrd so'mda) mablag' ajratilgan. Shahrisabz shahar Komolot MFY binosi qurish va ichki yo'llarga asfaltlash uchun 1 613 ta ovoz to'plangan va 850 000,0 mln so'm mablag' ajratilgan.

Shahrisabz shahar Zingiron MFY 13-maktabda sun'iy kichik futbol maydonchasi qurish va 2 ta sun'iy sport maydonchasini qayta tamirlash uchun 1 578 ta ovoz to'plangan va 850 000,0 mln so'm mablag' sariflangan. Shuningdek, shu kabi va

boshqa loyihalar uchun jami 15 ta loyihaga 9 660 000,0 (mlrd so'mda) mablag' yo'naltirilgan.

Shuningdek, 2023-yilda jami 14 ta loyiha g'olib bo'lgan va 16 540 000,0 (mlrd so'mda) mablag' sariflangan. Ulardan Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahar 13-maktabga qo'shimcha bino qurish va o'quv binolarini joriy ta'mirlash, o'quv moddiy texnik jihozlar bilan to'ldirish uchun 3998 ta ovoz to'plangan va 1 200 000,0 (mlrd so'mda) mablag' sariflangan. 14-maktab sport zalini ta'mirlash, sun'iy fudboll maydoni qurish uchun 3 971 ovoz to'plangan va 900 000,0 (mln so'mda) mablag' ajratilgan. Shahrisabz shahar Xalq talim bo'limiga tegishli 8- maktabini kapital ta'mirlash, (qorovulxona qurish, binolarning tom qisimlarini yangilash, sport zallar fudboll, valebol o'yingohlari qurish) loyihasiga jami 3 080 ta ovoz to'plangan va 1 000 000,0 (mlrd so'mda) mablag' ajratilgan.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, Tashabbusli byudjetlashtirishda yildan-yilga fuqarolarning ishtiroklari ortib bormoqda. Buning natijasi o'laroq mamlakatimizning ko'zga ko'rinmagan ijtimoiy sohalarini fuqarolarimiz tomonidan muhokama qilinib, takliflar asosida o'z yechimini topmoqda. Bu esa mamlakatimizning byudjet mablag'larini oqilona foydalanish imkonini bermoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. Тошкент:“Шарк. 2010;804.
2. Malikov, T., and Haydarov NH. Byudjet. "O'quv qo'llanma." Toshkent:“Iqtisod-moliya 84 (2008).
3. TS Malikov, O Olimjonov. Moliya. - O'quv qo'llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018
4. Malikov T, Haydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O'quv qo'llanma, Toshkent:“IQTISOD-MOLIYA. 2007.
5. Маликов ТС. Хайдаров НХ “Молия: умумдавлат молияси”. Ўқув қўлланма. 2009.
6. Malikov TS. Byudjet-soliq siyosati. T.:“Iqtisod-moliya. 2019.
7. Malikov, T. S., & Olimjonov, O. O. (2019). Moliya: Darslik.
8. Malikov T, Haydarov N. Budjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni. O'quv qo'llanma, Toshkent “IQTISOD-MOLIYA. 2008.
9. Ўроқов У. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. Т. 2017
10. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йўналишлари- Science and Education, 2022
11. У Ўроқов, Д Ускенбаева. Ўзбекистонда ташаббусли бюджетни жорий этишнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари - Science and Education, 2022

12. Ўроқов У, Иргашев И, Файбуллаев О. Фуқаролар иштирокидаги маҳаллий бюджет. 2022
13. UY O'roqov, JA Yomg'Irov. Mahalliy byudjetlar barqarorligini ta'minlash masalalari - Central Asian Research Journal for Interdisciplinary ..., 2022
14. Ўроқов УЮ. Маҳаллий бюджетлар шаффофлиги ва очиклигини таъминлашнинг устувор йўналишлари. Бизнес-Эксперт журнали. 2020;4.
15. Ўроқов У. Файбуллаев О. Ўзбекистон Республикасида бюджет тизими ва жараёни: ўқув қўлланма. Тошкент: Vaktoria press. 2016.
16. Уроков У. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишга оид назарий қарашлар. Республика илмий-амалий конференция. ТМИ 2020.
17. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи кўрсаткичлар. 2020
18. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромадларини шакллантиришнинг самарали йўллари. 2017
19. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромад базасини кенгайтириш масалалари. Республика ўқув юртлараро конференция тўплами. ТМИ-2009 йил (Vol. 18).
20. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг замонавий муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. ТМИ 2022 йил.
21. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг ҳуқуқий асослари.- Science and Education, 2023
22. G'aybullayev O, O'roqov U. O'zbekiston Respublikasida budjet tizimi va jarayoni. O'quv qo'llanma. T.: Vaktoriapress. 2016;168.
23. Xaydarov N. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O'quv qo'llanma. Toshkent: Akademiya. 2007.
24. Хайдаров НХ. Маҳаллий бюджетлар: муаммо ва инновацион ечимлар. Ўзбекистон статистика ахборотномаси” илмий электрон журнали. 2020.
25. Хайдаров Н. Доходы местных бюджетов и пути их укрепления. “Молия” илмий журналы. 2022.
26. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетларнинг даромад манбалари. халқаро илмий-амалий конференция 2022.
27. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетлар даромадини барқарорлаштириш йўллари. халқаро илмий-амалий конференция мақолалар тўплами (Vol. 2022